

Hvordan skal din *hest* FODRES?

*Du skal ikke kun tænke over, hvad din hest
spiser, men også hvor længe den spiser!*

Tekst: Kari Baklund // **Foto:** Maltilde Bøgh

En ny undersøgelse viser, at vi ikke ved så meget om fodring af heste, som vi går og tror, og vi ved mindre end hesteejere i andre europæiske lande. Undersøgelsen er lavet af Eva Lind Gleerup, som er agronom og lektor ved Erhvervsakademi Aarhus, hvor hun forsker og underviser kommende jordbrugsteknologer i bl.a. fodring af heste.

”Jeg har længe gået med en fornemmelse af, at der er et ”gab” mellem den viden, som fagfolk har om fodring, og den viden, som helt almindelige hesteejere har. Vi uddanner mange til hestesektoren i Danmark, men der er næsten udelukkende fokus på rytterne og ikke så meget på alle de andre faggrupper. Jeg deltog i en konference, hvor svenske Maria Wilhelmsson fremlagde sit speciale. Hun havde lavet en spørgeskemaundersøgelse af, hvad hesteejere i forskellige lande ved om fodring, og om hvordan de fodrer deres heste. Det synes jeg, var rigtig spændende, og jeg fik lov til at bruge hendes spørgeskema, så jeg kunne afdække de samme spørgsmål i Danmark og også lave en sammenligning i vidensniveauet hos os i Danmark med hesteejere i andre lande,” fortæller Eva Lind Gleerup om opstarten på undersøgelsen.

Danske hestefolk halter efter på viden

Det spørgeskema, som Eva Lind Gleerup har brugt i sin undersøgelse indeholdt 12 faglige spørgsmål om fodring af heste. De samme 12 spørgsmål er stillet til hesteejere i Sverige, England, Irland, Tyskland, Østrig, Schweiz, USA og Canada. Når svarene sammenlignes, så ligger Danmark i bund blandt de europæiske lande, selvom vores vidensniveau er lidt højere end i Canada og især USA, som er bundskraberen i undersøgelsen. Er det overraskende? Ja, mon ikke vi er mange, som gik og troede, at vi har et fint vidensniveau?

”Hvis vi ser på, hvordan vi planlægger vores fodring i Danmark, så finder vi måske en del af forklaringen,” siger Eva Lind Gleerup. ”Vi planlægger i stor grad vores fodring baseret på erfaringer eller på baggrund af informationer på fodersække eller en snak med en fodersælger. Flere af de danske fodervirksomheder laver en fin og saglig rådgivning, men det er svært at se bort fra, at de jo er sat i verden for at tjene penge på salg af foder. Samtidig er jeg også stødt på en sjov undersøgelse, hvor man har bedt en række hestefolk om at besvare en række spørgsmål om heste og dernæst bedt dem om at vurdere, hvor godt de havde svaret. Her viste det sig, at hestefolk konsekvent overvurderede deres vidensniveau. Så ikke nok med, at vi ikke ved så meget, vi er også uvidende om, hvor lidt vi ved!”

“Jeg har længe gået med en fornemmelse af, at der er et ”gab” mellem den viden, som fagfolk har om fodring, og den viden, som helt almindelige hesteejere har”

EVA LIND GLEERUP

Deltagerne i undersøgelsen

Der var mere end 4.100 danske hesteejere med ansvar for fodring af en eller flere heste, som sendte en besvarelse ind. Helt kort, så fodrer de fleste af os ganske få heste. Vi er ikke uddannet til det, og langt de fleste af os dyrker hobbyridning/skovtursridning.

- Hele 80% af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen fodrer en til fem heste - altså ganske små hestehold.
- 20% af undersøgelsens deltagere har en hestefaglig uddannelse (ridelærer, landmand, hestemanager/dyrepasser, berider, agronom, jordbrugsteknolog, dyrlæge eller dyrepasser). Resten har ingen uddannelse eller meget lidt.
- Langt de fleste af os dyrker hobbyridning/skovture, men der er også en stor del, som dyrker konkurrenceridning i et eller andet omfang.

Konkurrencerne dækker bredt over al hestesport lige fra travsport, dressur, spring, military, køresport, islandshesteridning, westernridning osv. Hvis vi kigger lidt nærmere på gruppen af konkurrenceryttere, så fordeler de sig, så halvdelen dyrker konkurrencer på begynderniveau og unghesteklasser. En tredjedel angiver, at de konkurrerer på middelniveau og 17% rider konkurrencer på højt niveau. ▶

Sådan fodrer vi i Danmark

Om sommeren får vores heste deres grovfoder fra græs 42%, wrap 25% og hø 21%. Om vinteren fodrer vi med wrap 42%, hø 24% og halm 16%. 21% får lavet en grovfoderanalyse af deres grovfoder. Resten gør ikke eller ved ikke, om der er lavet en analyse.

91% af os giver vores heste en eller anden form kraftfoder. 63% af os giver et tilskud af mineraler og vitaminer, 39% giver supplerende grovfoder som lucerne, grønpiller, høcobs, og 28% giver roepiller. Og så elsker vi bare tilskud i alle mulige og umulige former og farver: tang, hvidløg, klid, hørfrø, chiafrø, hyben, urter, elektrolytter, kommen, kiesel, ølgær, loppefrø, melasse og diverse produkter til mave, tarm, led, adfærd, muskler, hove, immunforsvar, pels, præstation og stofskifte.

Eva Lind Gleerup mener, at der sker en afsmitning fra kostråd til mennesker og over på hestefodret. ”Vi ser mange modeluner inden for hestefodring. For et par år siden fik mange heste chiafrø, men det er lige som gået lidt af mode igen. Problemet er, at vi mennesker jo sagtens kan tåle at faste eller spise meget forskellig mad fra dag til dag. Hesten derimod er afhængig af mikroorganismene i stortarmen i fordøjelsen, og deres sammensætning er påvirket af, hvad hesten får at æde, og de kan ikke lige ændres fra måltid til måltid. Hvis mikroorganismene ikke får tilført næring konstant, så vil denne del af hestens fordøjelse fungere dårligere eller blive ødelagt. Heste er ganske enkelt bygget til at få det samme foder på det samme tidspunkt hver dag. Undtagelsen er, hvis der sker

ændringer i hestens brug eller i forbindelse med skift til og fra sommergræs, så skal fordringen naturligvis ændres.

”Vi giver i stor stil tilskud for at være på den sikre side”, fortæller Eva Lind Gleerup og fortsætter. ”Problemet med det er, at vi ikke ved, om hesten mangler noget, og hvad den evt. mangler. Nogle af tilskuddene kan modarbejde hinanden, så hesten faktisk får problemer for eksempel med at optage mineraler, og andre er i bedste fald virkningsløse. Når vi så samtidig ikke får lavet en grovfoderanalyse, så ved vi ikke, hvad vi giver tilskud til! Heldigvis viser undersøgelsen, at de større hestehold og ryttere, der rider konkurrencer på højt niveau i højere grad får lavet grovfoderanalyser, og det er positivt. Men undersøgelsen viser også, at omkring 30% af vores heste får for lidt grovfoder, og det er på tværs af race og anvendelse af hestene.”

Enighed om korrekt fodring af heste bland fagfolk

Det er meget godt at undersøge vidensniveauet hos hestejere, men er videnskaben egentlig enig om, hvordan vi skal fodre vores heste? Det kan jo godt være, at forskere fra f.eks. USA, Tyskland og Danmark kommer med forskellige råd om fodring.

Derfor har Eva Lind Gleerup undersøgt, hvad der egentlig er skrevet om fodring af heste på tværs af lande. Det viste sig hurtigt, at fagkunds-kaben faktisk er meget enig om, hvordan heste fodres korrekt. Dog skal vi her huske, at forskerne hele tiden bliver klogere, og derfor ændrer fodringsrådene sig henover tid. ▶

Praktiske tips til basisfodring!

Gå aldrig på kompromis med dit grovfoder!

Heste bliver syge, hvis de ikke får det rigtige grovfoder og grovfoder nok. Du skal finde den rigtige kombination af hestens behov for tørstof i grovfoderet og en ædetid på mindst 8 timer i døgnet. Hvis hesten bliver for fed, så køb wrap med et lavt energiniveau (0,4-0,5 FE pr. kg tørstof), godt frøgræs, eller erstat op til 30% af grovfoderet med god byghalm. Det handler om at finde det rette grovfoder til de heste, du skal fodre.

Hold øje med indholdet af stivelse i kraftfoderet!

Det er indholdet af stivelse, der sætter grænser for, hvor meget kraftfoder du bør give din hest pr. dag. Heste må maksimalt få 2g stivelse pr. kg kropsvægt pr. dag. For meget stivelse er fatalt for mikroorganismene i hestens stortarm. Stivelse findes i bl.a. havre, hvede, byg og majs. Det bedste valg til heste er havre, som har det laveste indhold af stivelse blandt kornsorterne. Byg og majs indeholder ca. 500g stivelse pr. kg, mens havre indeholder ca. 350g pr. kg. Resten er fibre, vitaminer, mineraler og proteiner. Fodrer du en hest på 550kg med havre, så må den altså få maks. 3kg havre pr. dag! Bemærk, at der er meget stor forskel på stivelsesindholdet i foderblandinger. Du kan finde moderne foderblandinger, som i højere grad er baseret på græsprodukter og dermed har et lavt stivelsesindhold, så dem kan du give mere af, men det er jo en dyr måde at give grovfoder på.

Kend hestens aktuelle & ideelle vægt

Det er afgørende for korrekt fodring, at du kender hestens aktuelle vægt. På næstes side finder du en vejledning til, hvordan du beregner hestens vægt på en let måde. Men: Vejer hesten så det, den skal?

Undersøgelser har vist, at omkring 25% af hestene i Danmark er for fede. Her peger undersøgelser på, at vi hesteejere gerne vil have hestene rundere end godt er. Vi er ikke ret gode til at huldvurdere vores heste. Det er til gengæld dyrlæger og andre fagfolk, så spørg din dyrlæge næste gang, han eller hun kommer forbi alligevel!

Søg og efterspørg mere viden

Vi skal have vores vidensniveau om fodring op. Sygdomme som kolik, mavesår, forfængelighed og tarmslyng kan alle relateres til foder og måden, som vi fodrer på. Det er sygdomme, som er smertefulde for vores heste, og som koster penge i form af dyrlægebehandlinger. Vores muligheder for at få mere viden er ret begrænsede: Vi kan vælge at søge råd hos dem, der sælger foder, eller give os i kast med at tyde videnskabelige og svært tilgængelige undersøgelser. Det kunne være et fromt ønske for fremtiden, at vi hesteejere får adgang til uvildig og letlæselig information om fodring af vores heste.

Grovfoderanalyse for ”dummies”

Du kan vælge i første omgang at koncentrere dig om fire elementer i analysen: energi, tørstof, proteinindhold og sukkerindhold.

ENERGI

Energiniveauet kan svinge rigtig meget. Et højt energiniveau er godt til unge heste og heste, der rides meget. Ved at se på enerigniveauet kan du se, om du fodrer med ”fløde” eller ”skummetmælk”. Heste, der har tendens til at blive fede, skal have grovfoder med et lavt energiniveau.

TØRSTOF

Du skal bruge tørstofindholdet til at finde ud af, hvor meget wrap eller hø, du skal give. Her får du at vide, hvor meget vand, der er i dit grovfoder, og der er som bekendt ikke meget næring i vand. Wrapp til heste har normalt et tørstofindhold på 60-65%. Et kilo wrapp vil altså indeholde 600-650 gram tørstof. Resten er vand. Tørstofindholdet hjælper dig også med at regne ud, hvor lang tid det tager for din hest at æde grovfoderet. Eller: Hvor meget grovfoder du skal have for at komme op på en ædetid på mindst 8 timer pr. døgn.

PROTEININDHOLD

Proteinindholdet er det parameter, der svinger suverænt mest. Indholdet er afhængigt af, hvornår græsset er slået, og om græsset er gødet eller ej. Proteinerne er vigtige for vores heste, fordi de bruges til at bygge muskler og til andre livsprocesser som for eksempel dannelse af hormoner. Et højt proteinindhold er godt til heste, der skal vokse eller præstere. Et svensk forsøg har vist, at unge travheste, som udelukkende er fodret med grovfoder med højt proteinindhold, klarer sig fint i løb.

SUKKERINDHOLD

Indholdet af sukker er egentlig ikke interessant for sunde og raske heste. Heste er rigtig gode til at nedbryde sukker. Sukkerindholdet bliver kun interessant i det øjeblik, at du skal fodre på fede heste, heste, der tidligere har været forfangne, eller heste, der har andre stofskiftelidelser som for eksempel EMS. Her er det vigtigt, at sukkerindholdet er lavt. Indholdet kan svinge fra 4-20%, og det kan ikke gættes ved at se på wrappen eller på frøblandingen. Der er mange faktorer, der spiller ind, så det kan kun afsløres ved hjælp af en grovfoderanalyse.

Hvad er så korrekt fodring af en hest?

Det kan siges meget kort:

- En hest skal have minimum 1,5 kg grovfodertørstof pr. 100 kg hest pr. dag.
- En hest skal minimum have 8 timers ædetid i døgnet
- En hest skal maksimalt have 3 kg kraftfoder om dagen
- En hest skal maksimalt have 2 g stivelse pr. kg kropsvægt pr. dag
- En hest må maksimalt stå i 5 timer uden adgang til foder

Det tager ca. 45 minutter at æde 1 kg grovfodertørstof.

Det tager ca. 10-15 minutter at æde 1 kg kraftfoder.

Få lavet en analyse af dit grovfoder

Har du nogensinde set en analyse af et grovfoder? For de fleste af os er sådan en analyse en uoverskuelig mængde af tal og forskellige indholdselementer, og hvad skal det egentlig gøre godt for? Vi kan jo alligevel ikke få lavet den perfekte blanding kraftfoder, som lige præcis supplerer vores grovfoder. Eva Lind Gleerup mener, at det er helt afgørende, at vi tager tyren ved hornene og begynder at interessere os meget mere for, hvad indholdet er i det grovfoder, som vi giver vores heste. Grovfoderet udgør jo immervæk 75-99% af hestens samlede foderration.

”Det er meget vigtigt, at vi beder om at se en analyse af det grovfoder, som vi køber. Der er meget viden at hente i sådan en analyse. Jeg vil også sige, at hvis du har en grovfoderanalyse, så jubler foderrådgiverne i foderfirmaerne, fordi de kan give en meget mere kvalificeret rådgivning end ellers. Men det er rigtigt, at det er svært for almindelige mennesker uden en faglig viden at aflæse en grovfoderanalyse. Det skal vi have gjort noget ved. Vi hestefolk skal forlange, at vi får nemmere adgang til den viden. Dem, der laver analyserne, må arbejde på at formidle resultaterne til ikke-fagfolk.” ●

Sådan finder du ud af, hvad din hest vejer

Det er ret nemt at finde ud af, hvad din hest ca. vejer. Det eneste, du skal bruge, er et målebånd og en lommeregner.

Stil hesten på et plant underlag, og lad den hvile på alle fire ben. Mål omkredsen rundt om hestens mave ved gjordlejet. Stram til, så målebåndet ligger helt tæt til hårlaget. Det tal, du måler, skal bruges i meter. Måler du f.eks. 170 cm, er det lig med 1,7 m.

Så skal du i gang med at regne

Formlen ser således ud:

$(\text{Gjordmål i meter})^3 \times 80 = \text{kropsvægt i kg.}$

Hvis din hest f.eks. måler 170 cm omkring maven, ser beregningen således ud:

$1,7 \times 1,7 \times 1,7 = 4,913$ og derefter

$4,913 \times 80 = 393,04$ kg er vægten på din hest

Hvis du ikke har mod på at lave regnestykket selv, kan du bruge tallene i skemaet herunder:

Gjordmål	Ca. vægt i kilo
130	176
140	220
150	270
160	328
170	393
180	467
190	549
200	640
210	741